

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА»**

ВЕЛИЧКО ЄВГЕНІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ

УДК 368.029:330.131.7:368.1:658.1(043.3)

**СИСТЕМА ПЕРЕСТРАХУВАННЯ РИЗИКІВ
ПРИ СТРАХУВАННІ МАЙНА ПРОМИСЛОВИХ
ПІДПРИЄМСТВ**

Спеціальність 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

**Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук**

Київ – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі страхування ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» Міністерства освіти і науки України, м. Київ.

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент
Артюх Тетяна Михайлівна,
пенсіонер

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Кнейслер Ольга Володимирівна,
Тернопільський національний економічний університет,
завідувач кафедри фінансів суб'єктів господарювання і
страхування

кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник
Шолойко Антоніна Сергіївна,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
асистент кафедри страхування та ризик-менеджменту

Захист відбудеться «16» червня 2016 року о 12-00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.006.04 у ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» за адресою: 03680, м. Київ, просп. Перемоги, 51/1, ауд. 203

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» за адресою: 03113, м. Київ, вул. Дегтярівська, 49-г, ауд. 601

Автореферат розісланий «16» травня 2016 року

Вчений секретар спеціалізованої
вченої ради, кандидат економічних наук,
професор

Поддєрьогін А. М.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасний стан економіки України характеризується кризовими явищами в реальному і фінансовому секторах, розривом усталених економічних зв'язків, падінням промислового виробництва, значним рівнем зношеності основних виробничих засобів та комунікацій. Це різко збільшує вірогідність настання техногенних, антропогенних, природних аварій і катастроф, підвищення тяжкості їх наслідків, що порушує безперервність виробничого циклу підприємств, створює загрозу банкрутств. В той же час промисловість, питома вага якої у ВВП країни становить близько 20% і яка забезпечує 60% надходження валютної виручки від експорту, є фундаментом розвитку нашої країни. За цих умов особливого значення набуває страховий захист підприємств від дії перелічених ризиків. Проте переважна більшість вітчизняних страхових компаній фінансово не спроможна одноосібно нести страхову відповідальність щодо об'єктів промисловості. Це уможлиблюється за допомогою перестрахування.

Перестрахування традиційно використовується страховиками всього світу як механізм додаткового захисту при страхуванні «великих ризиків», до яких, в тому числі, належать майнові комплекси промислових підприємств. Так, компенсовані страховиками і перестраховиками збитки від вибухів на французькому хімічному комбінаті AZF (2001 р.) становили 3 млрд. євро; техногенної аварії на атомній станції Фукусіма-1 (2011 р.) - 74 млрд. дол. США; вибухів на хімічному підприємстві в китайській провінції Хубей (2012 р.) - 200 млн. дол. США тощо. Перестрахування виконує при цьому двоєдине завдання: з одного боку, гарантує своєчасне та повне відшкодування підприємству збитків, спричинених промисловими аваріями, пожежами, стихійними лихами; з іншого – забезпечує підтримку фінансової надійності прямого страховика (цедента), перебираючи на себе значну частину його страхових зобов'язань.

Незважаючи на вагоме значення перестрахування, його потенціал на вітчизняному страховому ринку поки що залишається недостатньо задіяним. Здійснення перестрахування при страхуванні ризиків промислових підприємств супроводжується низкою проблем економічного, організаційного, методичного характеру, які потребують свого розв'язання на основі системного підходу.

Вагомий внесок у дослідження сутності та значення перестрахування, його ролі у забезпеченні страхування великих ризиків зробили вітчизняні учені: Т. Артюх, В. Базилевич, О. Гаманкова, О. Кнейслер, І. Морозова, С. Осадець, Д. Расшивалов, Т. Татаріна, А. Шолойко та ін. Серед західних учених-економістів можна виокремити праці Н. Бауерса, Ф. Беллероуза, Д. Бланда, Г. Бюльмана, М. Вогта, Г. Воутерса, Г. Гербера, Ф. Гордіса, М. Гроссмана, Т. Джонса, Мака, П. Мюллера, К. Несбіта, К. Пейна, К. Пфайффера, Р. Рокфеллера, Д. Хікмана, К. Хіпа, Г. Шмідлі, Е. Штрауба та ін.

Віддаючи належне доробку учених у цій сфері, варто зауважити, що науковий погляд на перестрахування при страхуванні майна промислових підприємств як на цілісну систему із внутрішньою структурою, взаємозв'язками і взаємозалежностями окремих її елементів вимагає свого додаткового наукового обґрунтування та розвитку. Актуальність, практична значущість та недостатня опрацьованість

зазначеної проблематики обумовили вибір теми дисертаційної роботи, визначили мету, завдання, логіку і зміст дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри страхування ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» за темою «Напрямки розвитку страхового сектору економіки України в умовах посилення глобалізаційних процесів» (номер державної реєстрації 0111U007428). Особисто автором у рамках теми досліджувались проблемні питання страхового та перестрахового захисту вітчизняного промислового сектору.

Мета та завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є поглиблення теоретичних засад перестраховування ризиків при страхуванні майна промислових підприємств та розробка науково-практичних рекомендацій щодо його удосконалення в Україні. Досягнення поставленої мети обумовило необхідність розв'язання таких завдань наукового та прикладного характеру:

- поглибити теоретичні підходи до визначення сутності перестраховування та його значення при страхуванні майна промислових підприємств;
- обґрунтувати трактування перестраховування ризиків при страхуванні майна промислових підприємств (СПР-МПП) як цілісної системи;
- виявити значення бізнес-процесу ідентифікації та оцінки ризиків для реалізації ефективної системи перестраховування;
- аргументувати визначальну роль перестраховування в бізнес-процесі оцінки ризиків та збитків при страхуванні майна промислових підприємств;
- ідентифікувати особливості врегулювання страхових випадків за договорами страхування та перестраховування;
- розробити рекомендації щодо удосконалення ризик-менеджменту на промисловому підприємстві;
- обґрунтувати необхідність використання українськими страховими компаніями досвіду міжнародних перестраховиків щодо оцінки ризиків та збитків;
- визначити вплив СПР-МПП на практичну діяльність з перестраховування.

Об'єктом дослідження є система перестраховування ризиків при страхуванні майна промислових підприємств.

Предметом дослідження є фінансові відносини, що виникають між суб'єктами системи перестраховування ризиків в процесі страхування майна промислових підприємств.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження: аналізу, синтезу, системний метод – при визначенні та дослідженні поняття системи перестраховування ризиків при страхуванні майна промислових підприємств та її складових елементів; спостереження – для визначення економічної природи перестраховування, його функцій, форм та методів; порівняння – при виявленні впливу СПР-МПП на фінансові показники страховика та перестраховика; узагальнення – для формулювання напрямів удосконалення СПР-МПП; економічного моделювання та статистики – при проведенні розрахунків економічної ефективності застосовуваних форм та методів перестраховування, доцільності співпраці з перестраховиком та інших розрахунках.

Інформаційною базою дослідження є: закони України, постанови Кабінету Міністрів України, нормативні акти Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (Нацкомфінпослуг), нормативно-правова база Європейського Союзу та законодавчі акти зарубіжних країн, що стосуються сфери страхування і перестраховування; роботи вітчизняних і зарубіжних вчених у галузі страхування, перестраховування та промисловості; матеріали науково-практичних конференцій; звіти та дослідження провідних міжнародних страхових, перестрахових брокерів, страхових та перестрахових компаній; звітність вітчизняних страховиків, які здійснюють страхування та перестраховування ризиків на випадок втрати або пошкодження майна промислових підприємств.

Наукова новизна одержаних результатів. Наукові результати та основні положення дослідження, які характеризуються науковою новизною, отримані особисто автором і виносяться на захист, полягають у такому:

вперше:

- обґрунтовано трактування перестраховування ризиків при страхуванні майна промислових підприємств як цілісної системи; ідентифіковано її структуру та взаємозв'язки між окремими елементами, що дає можливість страхувальнику, страховику та перестраховику створювати надійні програми страхового захисту вітчизняних об'єктів промисловості;

удосконалено:

- визначення поняття перестраховування при страхуванні майна промислових підприємств як системи фінансово-економічних відносин між страхувальником (підприємством), перестраховальником (страховою компанією) та перестраховиком з приводу надання перестрахового захисту, умови якого є основою для договору прямого страхування, - котре, на відміну від існуючих, поглиблює розуміння особливої ролі перестраховування в процесі формування первинного страхового захисту майнових інтересів промислових підприємств;

- науково-практичний підхід до встановлення обсягів оптимального власного утримання прямого страховика (перестраховальника) за договором перестраховування майнових ризиків промислових підприємств, що дозволяє підвищити фінансову ефективність такого перестраховування для вітчизняних страхових компаній;

- методичний підхід щодо удосконалення страхувальниками-промисловими підприємствами ризик-менеджменту в частині запровадження внутрішнього ризик-аудиту з метою визначення необхідного та достатнього страхового покриття при страхуванні майнових ризиків, що забезпечує економію витрат підприємств, пов'язаних зі страхуванням;

дістали подальшого розвитку:

- критерії вибору прямим страховиком форм та методів перестрахового захисту при страхуванні майна промислових підприємств (на основі комбінації облігаторного та факультативного перестраховування; пропорційного (ексцедент сум) та непропорційного (ексцедент збитків) перестраховування) залежно від наявності або відсутності у страховика відповідного страхового портфеля, що дозволяє побудувати оптимальну систему перестрахового захисту на основі узгодження економічних інтересів її учасників;

- методичні підходи до оцінки ризиків та збитків при страхуванні об'єктів промисловості на основі врахування досвіду провідних зарубіжних перестраховиків, що мотивує вітчизняні підприємства до технічного переозброєння задля забезпечення перестраховування ризиків на надійних міжнародних ринках;

- обґрунтування ефекту від впровадження принципів системного підходу до перестраховування майнових ризиків промислових підприємств, що полягає в поглибленні інтеграційних процесів між вітчизняним та світовим ринком перестраховування для забезпечення надійного перестрахового захисту майнових інтересів вітчизняних страхувальників і страховиків та покращення платіжного балансу країни.

Практичне значення одержаних результатів. Наукові результати дисертаційної роботи знайшли своє практичне застосування в діяльності окремих установ та організацій, що підтверджується відповідними довідками про впровадження, зокрема: пропозиції щодо підготовки змін до українського законодавства у галузі страхування, рекомендації щодо підвищення ролі перестраховування при визначенні фінансової стійкості та платоспроможності страховика та розробки стратегії розвитку ринків небанківських фінансових послуг України на 2014-2017 рр. використано Нацкомфінпослуг (довідка №7988/03 від 07.10.2014 р.); практичні рекомендації щодо механізму та підбору інструментів вихідного перестраховування ризиків втрати або пошкодження майна промислових підприємств використано в ПрАТ «Страхова компанія «Альянс» (довідка №580 від 01.10.2014 р.); пропозиції щодо котирування ризиків вихідного та вхідного перестраховування та визначення стратегії здійснення перестрахових операцій в цілому по компанії використано в ПрАТ «СТ «Іллічівське» (довідка №115-рв від 14.01.2016 р.). Результати дисертаційного дослідження використовуються у навчальному процесі ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» при викладанні дисциплін «Управління перестраховальними операціями» та «Страхування» за програмами підготовки бакалаврів та магістрів відповідного фахового спрямування (довідка від 11.01.2016р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження є самостійно виконаною науковою роботою. Наукові положення, висновки та пропозиції, які виносяться на захист, отримані здобувачем особисто і викладені в опублікованих працях.

Апробація результатів дисертації. Результати досліджень, що включені до дисертації, оприлюднено на 5 наукових конференціях та форумах, зокрема: 10 Міжнародна науково-практична конференція студентів, аспірантів та молодих вчених «Шевченківська весна: Економіка» (Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, 19-23 березня 2012 р.); 10 Міжнародна науково-практична конференція «Страховий ринок України в умовах фінансової глобалізації» (Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, Київ, 10-12 жовтня 2012 р.); 21 Міжнародна науково-практична конференція «Теоретичні та практичні аспекти розвитку сучасної економіки» (Громадська організація «Львівська економічна фундація», Львів, 28-29 грудня 2012 р.); 2 Міжнародна науково-практична конференція «Страховий ринок України в

умовах фінансової глобалізації» (Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, Київ, 10-11 квітня 2014 р.); 12 Міжнародна конференція «Сучасні міждисциплінарні дослідження: історія, сьогодення, майбутнє» (Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, Науково-дослідницький центр «Слов'янський світ», Київ, 14 грудня 2015 р.).

Публікації. За результатами дисертаційного дослідження опубліковано 10 наукових праць загальним обсягом 4,2 друк. арк., з них: 3 – у наукових фахових виданнях, 1 – у зарубіжному виданні, 1 – у науковому фаховому виданні, що зареєстроване у міжнародних наукометричних базах, 5 – в інших виданнях.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 210 сторінок, дисертація містить 12 таблиць на 5 сторінках, 21 рисунок на 10,5 сторінках та 23 додатки, що розміщені на 105 сторінках. Список використаних джерел налічує 163 найменування.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, визначено мету і завдання дослідження, його об'єкт, предмет та методи дослідження, а також сформульовані положення, які характеризують наукову новизну та практичне значення роботи.

У **розділі 1 «Теоретичні засади дослідження системи перестраховування ризиків при страхуванні майна промислових підприємств»** автором досліджено сутність перестраховування та його роль при страхуванні майна промислових підприємств з урахуванням значення промислового сектору для економіки України, обґрунтовано необхідність системного підходу при перестраховуванні майна промислових підприємств, визначено зміст поняття «система перестраховування ризиків при страхуванні майна промислових підприємств» та ідентифіковано її структуру.

Обґрунтовано, що необхідним інструментом додаткового страхового захисту майнових інтересів промислових підприємств є страхування. Виробничий процес у промисловості забезпечують його основні та оборотні засоби: будівлі (цехи, виробничі приміщення), сировина, напівфабрикати на зберіганні, обладнання та інші об'єкти (будівельна техніка, машини, транспортні засоби). При здійсненні виробничої діяльності ці об'єкти підпадають під вплив різноманітних ризиків, що створюють загрозу їх функціонуванню. При цьому варто зазначити, що майнові об'єкти промислових підприємств характеризуються великою вартістю, що становить мільярди гривень. Тому наслідки негативного впливу різноманітних ризиків можуть мати катастрофічний характер як для самого підприємства, так і для національної економіки.

Для того, щоб оцінити здатність вітчизняних страхових компаній щодо страхування майнових ризиків промислових підприємств, потрібно порівняти вартість їх основних засобів з фінансовими можливостями страховиків.

В табл. 1 наведені дані щодо максимального власного утримання найбільших вітчизняних страховиків та вартості основних засобів найбільших промислових підприємств України. Показники максимального власного утримання обчислено дисертантом відповідно до вимог чинного законодавства (Закону України «Про страхування») і з'ясовано, що тільки 34 страхові компанії мають можливість

утримувати на своїй відповідальності більше 10 млн. грн. та лише 7 страховиків - більше 50 млн. грн. На практиці розмір власного утримання українських страхових компаній становить ще менші суми. В середньому український страховик утримує на власній відповідальності ризику на суму від 1 до 5 млн. грн. При порівнянні цих сум з вартістю основних засобів українських промислових підприємств і можливими розмірами збитків внаслідок їх пошкодження або втрати стає зрозумілим, що вітчизняні страховики не здатні одноосібно забезпечити страхове відшкодування в таких обсягах. Єдиним інструментом, що дає змогу це зробити, є перестраховання.

Таблиця 1

Максимальне власне утримання провідних вітчизняних страховиків та вартість основних засобів найбільших промислових підприємств України станом на 31.12.2015 р.

Вітчизняний страховик	Максимальне власне утримання страховика, тис. грн.	Вітчизняне промислове підприємство	Вартість основних засобів промислових підприємств, тис. грн.
ОРАНТА	107 528,82	АрселорМітал Кривий Ріг	48 642 475,00
ІНГО Україна	872 69,31	ММК ім.Ілліча	27 048 356,00
АЛЪЯНС	79 273,00	Азовсталь	25 995 686,00
АХА	77 061,62	Запоріжсталь	16 217 464,00
АСКА	69 184,20	Північний ГЗК	13 799 875,00
УНІКА	61 889,70	Полтавський ГЗК	7 058 534,00
ТАС	51 386,11	Мотор-Січ	5 817 858,00

Джерело: складено автором за даними фінансової звітності промислових підприємств та страховиків

Страховики, приймаючи на страхування багатомільйонні ризики промислових підприємств, зазвичай залишають на власному утриманні незначну частку ризиків, а участь перестраховиків в забезпеченні страхових зобов'язань може наблизитися до 100%. Враховуючи це, в дисертаційному дослідженні дефініція «перестраховання ризиків при страхуванні майна промислових підприємств» уточнена та сформульована як система фінансово-економічних відносин між страхувальником (підприємством), перестраховальником (страховою компанією) та перестраховиком з приводу надання перестрахового захисту, умови якого є основою для договору прямого страхування, оскільки страховики фактично виконують посередницьку роль між страхувальником та перестраховиком, майже повністю передаючи в перестраховання прийняту на себе відповідальність.

Проте, поза незначні власні утримання вітчизняних страховиків, страхування майна промислових підприємств відчутно активізує їх бізнес-процес, адже промислові підприємства є ключовими клієнтами та вагомим джерелом доходу для будь-якого страховика України. У взаємодії всіх важливих ланок діяльності страховика перестраховання відіграє найважливішу роль, тому що саме від волі і рішення перестраховика (умов перестраховання) залежать всі етапи проходження договору страхування - від укладення договору до врегулювання збитків. Таким чином, максимальне залучення суб'єктів (страхувальник, страховик, перестраховик) та існування взаємопов'язаних бізнес-процесів з реалізації перестрахового захисту

обумовлює необхідність системного підходу до його здійснення, що передбачає врахування інтересів кожного суб'єкта перестрахових відносин.

В дисертації запропоновано визначення поняття «система перестраховування ризиків при страхуванні майна промислових підприємств (СПР-МПП)», що є сукупністю взаємопов'язаних елементів, спрямованих на реалізацію перестрахового захисту, а саме: суб'єкти (промислове підприємство, страховик, перестраховик), необхідні бізнес-процеси (ідентифікація та оцінка, передача ризику у перестраховування (форми та методи перестрахового захисту), врегулювання збитків за договорами перестраховування та страхування), середовище функціонування (страховий, перестраховий та промисловий ринки, діяльність яких регулюється вітчизняним та міжнародним законодавством) (рис. 1).

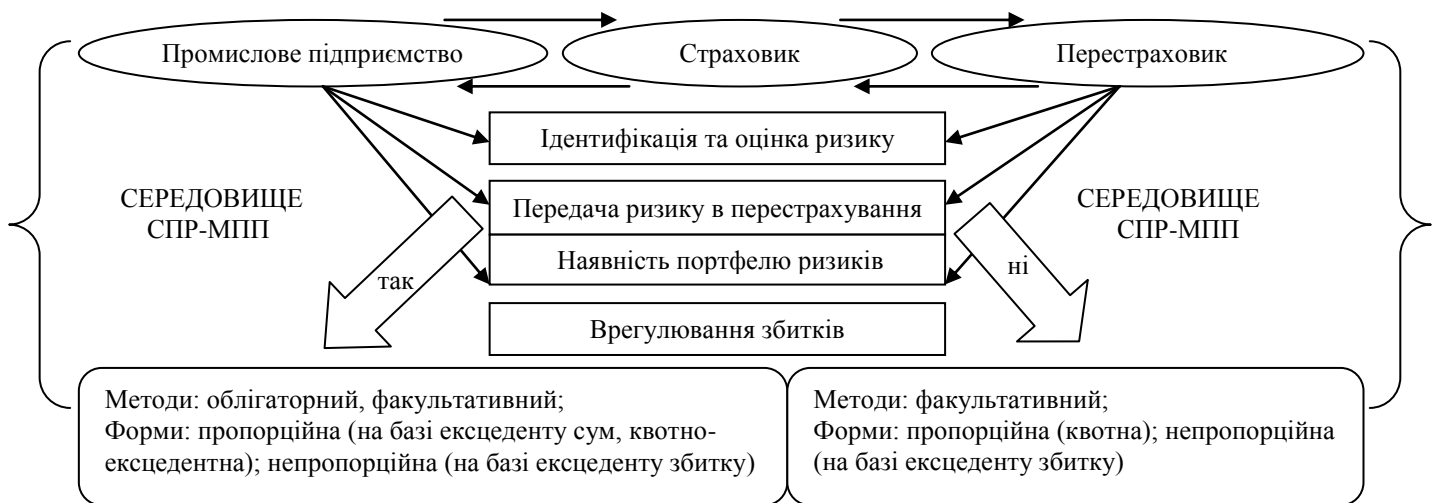

Рис. 1. Система перестраховування ризиків при страхуванні майна промислових підприємств

Джерело: розроблено автором

Як зображено на рис. 1, існування взаємопов'язаних бізнес-процесів (ідентифікація та оцінка, передача ризику у перестраховування (форми та методи перестрахового захисту), врегулювання збитків за договорами перестраховування та страхування) між суб'єктами ринку перестраховування (промислове підприємство, страховик, перестраховик) створює відповідну систему, яка враховує особливості вітчизняного та міжнародного регулювання (середовище СПР-МПП). Страховик повинен дотримуватися такого системного підходу для безпечного та рентабельного прийому промислових майнових ризиків на страхування, що дозволить йому отримати ефективну програму перестраховування, яка забезпечить страхувальника (промислове підприємство) надійним захистом від різного роду ризиків.

У розділі 2 «Бізнес-процеси в системі перестраховування ризиків при страхуванні майна промислових підприємств в Україні» досліджено питання ідентифікації та оцінки ризиків, визначено ключові параметри та умови передачі ризику в перестраховування як кінцевої ланки оцінки майна промислових підприємств, доведена важливість етапу врегулювання страхових випадків за договорами страхування та перестраховування і підходи до його ефективної реалізації.

Питання ідентифікації та оцінки ризиків в системі їх перестраховування при страхуванні майна промислових підприємств (СПР-МПП) має важливе значення, оскільки при цьому суб'єкти системи визначають всі ключові характеристики об'єктів, які безпосередньо впливатимуть на умови майбутнього договору. Інформація, отримана на даних етапах страховиком, в першу чергу має значення для перестраховика, від оцінки якого залежать умови прийняття ризику в перестраховування та, відповідно, умови страхування.

Дисертантом встановлено, що ідентифікація ризиків – це виявлення та класифікація всіх без винятку ризиків, притаманних діяльності підприємства і здатних становити загрозу стабільності та стійкості його функціонування. При ідентифікації ризиків на підприємстві рекомендується проводити внутрішній ризик-аудит. Даний бізнес-процес відбувається в структурних підрозділах самого промислового підприємства. Результатом внутрішнього ризик-аудиту повинен бути структурований реєстр ризиків з поділом їх на страхові і нестрахові (наприклад, цінові, регулятивні) і якісний аналіз схильності об'єктів промислового підприємства до цих ризиків (встановлення імовірності настання страхового випадку за тим чи іншим ризиком). При цьому промислове підприємство самостійно вирішує питання щодо потреби у страхуванні, визначаючи всі можливі загрози своїй діяльності. В сучасних умовах ситуація на українських промислових підприємствах складається таким чином, що дуже мало з них використовує даний інструмент на практиці незалежно від наявності структурного підрозділу внутрішнього аудиту. Тому його впровадження та використання може бути важливим для подальшого розвитку ризик-менеджменту на промислових підприємствах, страхування та перестраховування в цілому.

Після ідентифікації ризиків на промисловому підприємстві відбувається загальна оцінка ризику перестраховиком як головним суб'єктом, що в майбутньому відповідатиме за ризики підприємства. Процес оцінки ризиків щодо майна промислового підприємства включає в себе оцінку загальнодоступної інформації, визначення максимально можливого збитку, оцінку інформації, що отримана шляхом проведення кваліфікованого огляду (сюрвейерський звіт), порівняння його інформації з результатами внутрішньої оцінки ризиків (внутрішнього ризик-аудиту промислового підприємства).

Оскільки при перестраховуванні майна промислових підприємств найбільша частка відповідальності передається страховиком (перестраховувальником) перестраховику, визначення параметрів договорів перестраховування є кінцевою метою оцінки майна промислових підприємств та передбачає:

- встановлення власного утримання перестраховувальника;
- оцінку можливості використання облігаторного договору перестраховування;
- встановлення параметрів факультативного договору перестраховування;
- розрахунок комплексних витрат на перестраховування в умовах використання комбінованого перестраховування.

Західні перестраховики у своїй діяльності враховують залежність між типом виробництва і його схильністю до збитку. Відповідні дані наведено в табл. 2. Коефіцієнти ризиковості в таблиці характеризують залежність між типом

виробництва і його схильністю до збитків, які визначені на основі актуарно розрахованих тарифів перестраховика за типами виробництв.

Таблиця 2

Залежність між типом промислового виробництва і його схильністю до збитку

Тип виробництва (№ групи ризику)	Коливання коефіцієнту ризиковості (мінімальне-максимальне значення)	
1. Виробництво електроенергії	1,00	1,00
2. Машинобудування	1,30	1,41
3. Добування та обробка мінералів, гончарні та керамічні вироби, виробництво та обробка скла, цегли	1,61	1,75
4. Харчова промисловість	1,55	1,80
5. Гірничодобувна, сталеливарна і металургійна промисловість	1,89	2,06
6. Нафтоочисні, нафтохімічні заводи	2,04	3,54
7. Виробництво та оброблення шкіри, гумми, паперу	2,95	3,43
8. Текстильна промисловість	3,24	4,00
9. Обробка деревини	5,05	5,41

Джерело: складено автором на основі даних діяльності перестрахової компанії Gen Re (Німеччина)

В дисертаційній роботі пропонується визначати власне утримання страховика за математичною формулою швейцарського перестраховика SwissRe (автор – Е. Штрауб):

$$R = \frac{C * RA * P}{F}, \text{ де}$$

R (Retention) – власне утримання; C (Capital) – капітал страховика; RA (Risk Appetite) – готовність страховика до ризику, що розраховується за формулою - $0,5 \ln \varepsilon$ (ε – припустима ймовірність розорення, \ln – натуральний логарифм); P (Profit) – прибуток страховика.

Проте при визначенні оптимального власного утримання шляхом математичних розрахунків не враховується найголовніший фактор – ефективність перестрахових програм при встановлених його варіантах. Головним критерієм оцінки ефективності від встановленого розміру власного утримання є фінансовий результат від його використання та паралельного застосування конкретних перестрахових програм. Отже, визначення показника оптимального власного утримання передбачає такі етапи: 1) вирахування математичного значення за допомогою формули Штрауба; 2) експертне обрання декількох інших варіантів власного утримання (мінімум 2; як правило, менше та більше попередньо обчисленого методом Штрауба); 3) порівняння ефективності (фінансового результату) від обрання різних варіантів власного утримання та програм перестраховування; 4) обрання оптимального значення власного утримання з урахуванням проведених розрахунків та інших суб'єктивних факторів

Оскільки визначення оптимального власного утримання тісно переплітається з використанням перестрахових програм, в дисертаційній роботі доведена недоцільність застосування окремих форм та методів перестраховування при страхуванні майна промислових підприємств, а саме:

- пропорційної квотної форми - при облігаторному методі перестраховування. При встановленні квотно перестраховування може з'явитися надлишкове або

недостатнє перестраховання, оскільки всі об'єкти портфеля страховика будуть підпадати під єдині умови перестрахового покриття (частка сторін у ризику заздалегідь встановлюється у відсотковому значенні);

- пропорційної форми перестраховання на базі ексцедента сум та змішаної - при факультативному методі перестраховання, оскільки дані форми договорів передбачають наявність портфеля ризиків у страховика (перестраховальника);

- непропорційної форми перестраховання на базі ексцеденту збитковості. Особливість договору ексцедента збитковості полягає в тому, що перестраховик приймає участь у відшкодуванні збитків лише у випадках, коли збитковість за певним видом страхування чи загальному портфелю страховика за певний період перевищує обумовлений договором перестраховання відсоток. Для даної форми перестраховання характерною є висока частота збитків, чим не може взагалі характеризуватись страхування майна, тим більше страхування майна промислових підприємств.

Здійснений в дисертації аналіз застосовуваних на практиці методів та форм перестрахового покриття дозволив запропонувати використання таких систем перестраховання при страхуванні майна промислових підприємств:

- за наявності портфеля ризиків при страхуванні майна - облігаторний метод у поєднанні з факультативним. Облігаторний договір може бути як пропорційної форми (ексцедент сум), так і непропорційної (ексцедент збитку за ризиком чи подією). Пропорційне квотне перестраховання може застосовуватися у двох випадках: а) при перестрахованні пріоритету пропорційного ексцеденту сум; б) при перевищенні ємності облігаторного договору перестраховання, оскільки вітчизняними облігаторними програмами забороняється застосування компресії, що унеможливорює використання непропорційного ексцеденту збитку;

- за відсутності портфеля ризиків при страхуванні майна - факультативний метод перестраховання будь-якої форми, вибір якої залежить від економічної ефективності кожної з них для страховика (перестраховальника) та перестраховика.

В дисертації автором обгрунтовано, що важливим етапом оцінки якості перестрахового і, відповідно, страхового покриття є врегулювання збитків. Якість перестрахового покриття, на думку дисертанта, полягає не тільки в гарантованому відшкодуванні збитків, а, перш за все, в обгрунтованій позиції перестраховика щодо виплати своєї частки збитку, підкріпленій адекватним сприйняттям її страховиком і, відповідно, - страхувальником. Враховуючи значну вартість майна промислових підприємств, стає зрозумілим, що можливі збитки можуть становити суттєві суми.

Так, за роки незалежності України, найбільші промислові збитки принесла аварія у результаті вибуху доменної печі на Азовсталі (Маріуполь) у 2006 р. І якщо кінцевий майновий збиток становив 2,3 млн. дол. США, то в результаті перерви у виробництві збитки досягли 28,6 млн. дол. США. Даний випадок є прикладом того, що майновий збиток не тільки може мати значний характер, але і може бути безпосередньою причиною значно більших збитків за іншими видами страхового покриття. Відшкодування за всіма найбільшими як світовими, так і українськими збитками проводили провідні світові перестраховики: Munich Re, Swiss Re, Hannover Re, SCOR, Partner Re, Allianz, Gen Re.

В дисертації обґрунтовано, що при формуванні страхового захисту промислових підприємств основою умов покриття їх ризиків є умови перестраховання, оскільки найбільшу частку ризику та відповідальності несе на собі перестраховик. Відповідно, умови договору перестраховання є основою для оригінального договору страхування та повинні мати повне віддзеркалення в частині врегулювання збитків, адже від його якості залежить подальша співпраця сторін. Страховик (перестраховальник) повинен повністю слідувати волі та рішенням перестраховика, виконуючи роль модератора між страхувальником, перестраховиком та іншими сторонами з обслуговування бізнес-процесу врегулювання збитків (експертами, аджастерами, юристами).

У розділі 3 «Напрями удосконалення системи перестраховання ризиків при страхуванні майна промислових підприємств» узагальнені та систематизовані шляхи удосконалення ризик-менеджменту на промисловому підприємстві, оцінки ризиків вітчизняними страховиками (перестраховальниками) та можливості поліпшення співпраці суб'єктів українського та міжнародного ринку перестраховання.

Реалізація пропозицій та рекомендацій дисертанта дозволить забезпечити: а) розвиток взаємовідносин українських страховиків (перестраховальників) і міжнародних перестраховиків, що сприятиме удосконаленню взаємодії вітчизняного та міжнародного ринків перестраховання і реалізації надійного перестрахового захисту для вітчизняних страхувальників (в тому числі промислових підприємств) та страховиків; б) збільшення внутрішньої ємності українського ринку перестраховання, що сприятиме покращенню платіжного балансу країни в результаті: утримання більшої маси грошових ресурсів в середині країни; залучення додаткових доходів з-за кордону від вхідного перестраховання.

Отримувати необхідне перестрахове покриття на кращих умовах вітчизняним цедентам заважають такі обставини: стан майнових об'єктів українських промислових підприємств (високий рівень зношеності основних фондів – рис.2); методика оцінки ризиків вітчизняними страховиками (перестраховальниками).

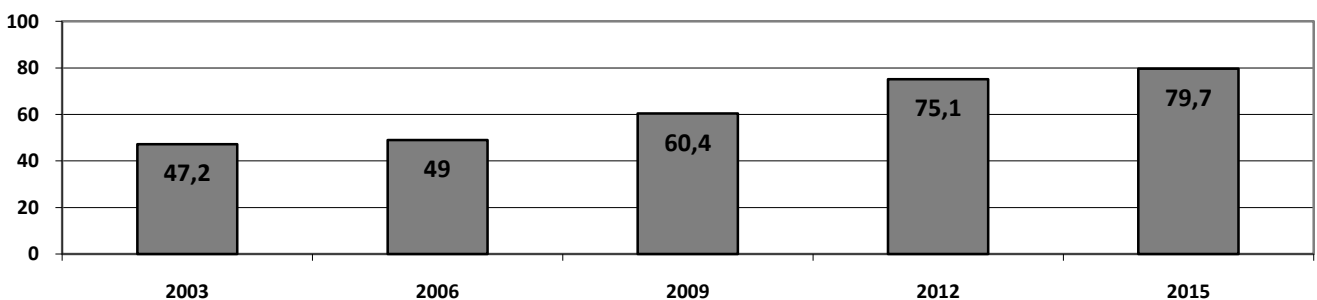

Рис. 2. Знос основних засобів українських промислових підприємств, %
Джерело: складено автором на основі даних Державної служби статистики України

Імовірність отримання збитків на підприємствах при такому рівні зносу є надзвичайно високою, оскільки більшість майнових об'єктів вже вичерпали свій фізичний ресурс. Наведені статистичні дані вказують на нагальну потребу технічного переозброєння вітчизняної промисловості. Ще більш складною

проблемою є переоснащення та вдосконалення комунікацій (систем водопостачання, тепlopостачання, електромереж тощо). Як правило, інженерні мережі знаходяться у важкодоступних місцях (наприклад, системи водопостачання) та пов'язані з багатьма майновими об'єктами (електромережі), а тому у разі їх несправності витрати на ліквідацію аварійної ситуації можуть бути дуже значними і призвести до інших збоїв в діяльності підприємств.

Значною вадою у розвитку відносин вітчизняних страховиків (перестраховальників) із західними перестраховиками є методика оцінки ризиків, яка використовується вітчизняними страховими компаніями. На практиці мають місце випадки, коли українські цеденти надають перестраховику для оцінки ризику неповну або неструктуровану інформацію щодо об'єкту страхування. Для того, щоб міжнародний перестраховик зміг якісно оцінити ризики щодо страхування майна промислових підприємств, дисертант пропонує дотримуватися усталеного в перестраховій практиці підходу до структури оцінки ризиків, яка передбачає виокремлення найголовніших характеристик об'єктів: а) типу виробництва; б) конструкції; в) захисту та заходів безпеки на підприємстві; г) обсягу максимально можливого збитку; г) історії збитковості за максимальний період часу; д) строковості необхідного покриття; е) переліку та опису необхідних ризиків; є) франшиз; ж) географічного розташування; з) необхідності покриття додаткових секцій (промислове, електронне обладнання).

В дисертації автором виявлено, що ефективній співпраці вітчизняних страховиків і західних перестраховиків заважають також: недостатня комунікація двох ринків у проведенні спільних заходів (семінарів, тренінгів), які дозволили б підвищити професійний рівень вітчизняних спеціалістів та сприяли пізнанню українського ринку страхування міжнародними перестраховиками; різна культура використання методів (факультативний метод більше використовується на пострадянському просторі, тоді як зарубіжні перестраховики віддають перевагу облігаторному) та форм перестраховування (при перевищенні облігаторної ємності українські перестраховальники можуть використовувати тільки пропорційну квотну форму перестраховування, оскільки існуючі облігаторні програми на вітчизняному ринку забороняють застосування компресії; з іншого боку, міжнародні перестраховики віддають перевагу використанню непропорційних договорів).

Технічне переозброєння вітчизняних промислових підприємств, покращення методики оцінки ризиків українських страховиків, розширення комунікації між двома ринками та приведення національних стандартів використання форм та методів перестраховування до міжнародних покращить співпрацю українського та міжнародного ринків перестраховування.

В дисертації визначено шляхи збільшення перестрахової ємності вітчизняного страхового ринку. Це дасть можливість збільшувати доходи національної економіки шляхом збереження більшої маси грошових ресурсів в межах країни та залучати додаткові доходи з-за кордону з метою покращення платіжного балансу країни.

Потенціал вітчизняного ринку вихідного перестраховування є досить суттєвим, підтвердженням чому є такі статистичні дані: станом на кінець 2015 р. вихідне перестраховування українських страховиків становило 9,9 млрд. грн., з яких 75% припадало на перестраховиків-нерезидентів (лідерами є компанії Великобританії,

Німеччини, Швейцарії). На рис. 3 зображені частки ключових країн у перестрахових преміях, сплачених українськими страховими компаніями перестраховикам-нерезидентам. Спостерігається позитивна тенденція збільшення частки перестраховування на провідних європейських страхових ринках, а саме: 2013 р. – 46,7%, 2014 р. 64,4%, 2015 р. 68,3%. Дане збільшення відбулося за рахунок суттєвого зменшення частки російських компаній та збільшення облігаторного перестраховування на західноєвропейському ринку. Але враховуючи те, що при перестрахованні майна промислових підприємств вирішальне значення має факультативний метод перестраховування, подолання існуючих проблем співпраці українського і міжнародного ринку перестраховування залишається актуальним.

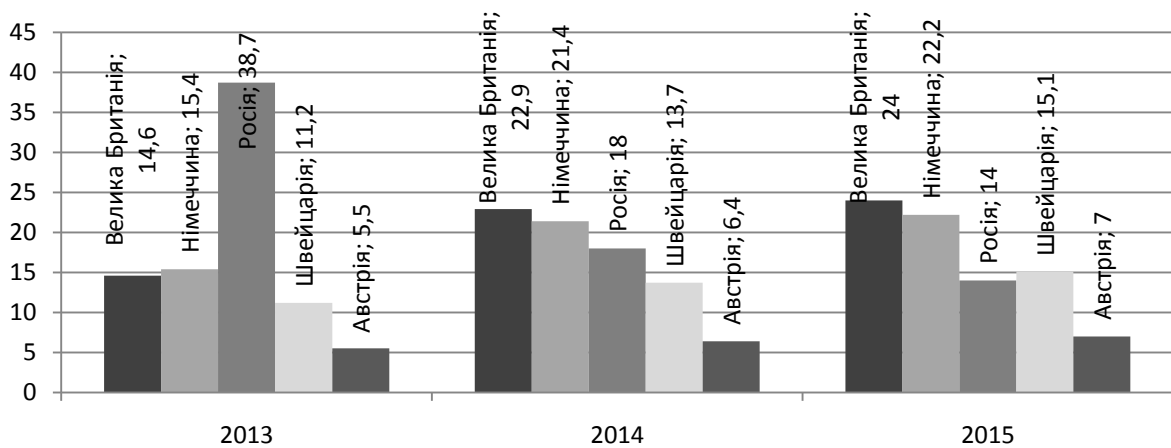

Рис. 3. Структура перестрахових премій, сплачених українськими страховими компаніями перестраховикам-нерезидентам, %

Джерело: складено автором

У свою чергу, вітчизняні компанії мають мізерні надходження премій з перестраховування від зарубіжних партнерів. Станом на кінець 2015 р. українські страховики отримали лише 0,033 млрд. грн. від зарубіжних перестраховувальників. Таким чином, вихідні грошові потоки з перестраховування перевищують вхідні у 225 разів. Це означає, що при збільшенні надійної перестрахової ємності вітчизняного страхового ринку сума вихідних перестрахових премій за кордон буде зменшуватися, а доходи від вхідного перестраховування вітчизняних страховиків - збільшуватись, що сприятиме накопиченню грошових ресурсів в межах країни та покращуватиме її платіжний баланс.

Дисертант вважає, що питаннями удосконалення роботи з міжнародним ринком перестраховування та збільшенням української ємності повинні займатися як учасники вітчизняного ринку (страховики, посередники, об'єднання), так і держава в особі регулятора ринку страхування та перестраховування. Міжнародний ринок перестраховування – це надійна перестрахова ємність та перспективне джерело майбутніх доходів українських компаній. Зважаючи на стан промислових об'єктів України (значний знос), їх перестраховування за кордоном є позитивним явищем, оскільки тільки на даних ринках можливо отримати надійне покриття ризиків в достатньому об'ємі (зважаючи на велику вартість майнових об'єктів промисловості). Тому до моменту технічного переозброєння основних фондів та

комунікацій вітчизняних промислових підприємств, вихідне перестраховання у перестраховиків-нерезидентів є для них актуальним та необхідним. З іншого боку, для того, щоб залучити та збільшити доходи українських страхових компаній від вхідного перестраховання перестраховальників-нерезидентів потрібно збільшувати вітчизняну ємність (саме за рахунок українського капіталу, оскільки іноземний виконує інші завдання на нашому ринку страхування та перестраховання). В даному випадку, роль регулятора ринку страхування та перестраховання є визначальною. Його діяльність повинна сприяти залученню вітчизняних інвестицій в даний сектор (використовуючи адміністративний ресурс, регулятивні, фіскальні та інші інструменти).

ВИСНОВКИ

У дисертації наведене теоретичне узагальнення і нове вирішення наукового завдання, що виявляється у поглибленні теоретичних засад перестраховання ризиків при страхуванні майна промислових підприємств та розробка науково-практичних рекомендацій щодо його удосконалення в Україні, спрямованих на підвищення ефективності перестраховання для промислових підприємств, страхових компаній, перестраховиків та української економіки в цілому. Дослідження дозволило зробити висновки та обґрунтувати такі пропозиції:

1. Узагальнення сучасних теоретичних концепцій щодо сутності перестраховання та його значення дозволило сформулювати авторське визначення перестраховання при страхуванні майна промислових підприємств як системи фінансово-економічних відносин між страхувальником (підприємством), перестраховальником (страховою компанією) та перестраховиком з приводу надання перестрахового захисту, умови якого є основою для договору прямого страхування та обґрунтувати ключову роль перестраховання при страхуванні майна промислових підприємств. Встановлено, що особливо актуальним використання можливостей перестраховання є для забезпечення надійного страхового захисту промислових підприємств України, оскільки більшість вітчизняних страхових компаній є фінансово неспроможними одноосібно нести зобов'язання з відшкодування великих за обсягами збитків внаслідок заподіяння шкоди об'єктам промисловості.

2. Доведено необхідність системного підходу при побудові страхового захисту майнових інтересів промислових підприємств. Тракткування перестраховання при страхуванні майна промислових підприємств як цілісної системи означає максимальне залучення суб'єктів перестраховання до участі та взаємодії у бізнес-процесах щодо забезпечення ефективного страхового захисту на основі врахування економічних інтересів його учасників. В дисертації запропоновано розглядати СПР-МПП як сукупність взаємопов'язаних елементів, спрямованих на реалізацію перестрахового захисту промислових підприємств, яка включає: суб'єктів перестраховання (промислове підприємство, страховик, перестраховик), необхідні бізнес-процеси (ідентифікація та оцінка об'єкту страхування, передача ризику в перестраховання (форми та методи перестрахового захисту), врегулювання збитків за договорами перестраховання та страхування), середовище функціонування (страховий, перестраховий та промисловий ринки, діяльність яких регулюється

вітчизняним та міжнародним законодавством). При цьому визначено, що в СПР-МПП провідну роль відіграє перестраховик, оскільки саме від його волі та рішень залежать всі етапи проходження договору страхування - від укладення до врегулювання збитків.

3. Встановлено, що важливим бізнес-процесом в СПР-МПП є ідентифікація та оцінка ризиків, тому що саме при їх проведенні суб'єкти системи (промислове підприємство, страховик та перестраховик) визначають ключові характеристики майбутнього договору перестрахування та, відповідно, договору страхування. В дисертації опрацьовані рекомендації щодо вдосконалення ризик-менеджменту на підприємствах і запропоновано первинну ідентифікацію і оцінку ризиків здійснювати самим страхувальникам шляхом проведення внутрішнього ризик-аудиту, результати якого аналізуються страховиком з урахуванням сюрвейерського звіту, що дозволяє з високим ступенем обґрунтованості визначати оптимальні (необхідні та достатні) обсяги страхового та перестрахового покриття.

4. Аргументовано, що кінцевою ланкою оцінки майна промислових підприємств є визначення параметрів договорів перестрахування. Саме на цьому етапі суб'єкти СПР-МПП проводять узгодження методу та форми договору перестрахування, умов покриття ризиків, ціни на перестрахування. Вибір варіантів страхового покриття залежить від економічної ефективності (фінансового результату від застосування) для кожного суб'єкта СПР-МПП. На основі проведеного аналізу автором обґрунтовано економічну недоцільність застосування при страхуванні майна промислових підприємств таких форм та методів перестрахування як: а) пропорційна квотна форма при облігаторному методі перестрахування; б) пропорційна форма перестрахування на базі ексцедента сум та змішана при факультативному методі перестрахування; в) непропорційна форма перестрахування на базі ексцеденту збитковості. Натомість пропонується використовувати: за наявності портфеля ризиків при страхуванні майна - облігаторний метод у поєднанні з факультативним; за відсутності портфеля ризиків при страхуванні майна - факультативний метод перестрахування будь-якої форми, вибір якої залежить від економічної ефективності кожної з них для страховика (перестрахувальника) та перестраховика.

5. Визначено і аргументовано, що індикатором якості та надійності перестрахового захисту є бізнес-процес врегулювання збитків. При формуванні страхового захисту промислових підприємств основу умов покриття їх ризиків складають умови перестрахування, оскільки найбільшу частку ризику та відповідальності несе на собі перестраховик. Встановлено, що умови договору перестрахування є основою для оригінального договору страхування та повинні мати повне віддзеркалення в частині врегулювання збитків, адже від його якості залежить подальша співпраця сторін. Страховик (перестрахувальник) зобов'язаний діяти відповідно до волі та рішення перестраховика, виконуючи роль модератора між страхувальником, перестраховиком та іншими сторонами страхового та перестрахового договору з обслуговування бізнес-процесу врегулювання збитків (експертами, аджастерами, юристами).

6. В результаті дослідження виявлено, що при укладенні договору з вітчизняним промисловим підприємством зацікавленість у збереженні майна та

упередженні збитків перекладається на страхову компанію. Дана ситуація не знаходить розуміння у міжнародного перестраховика, що позначається на широті перестрахового покриття та його ціни. Для того, щоб вітчизняні страхувальники (промислові підприємства) мали можливість отримувати більш прийнятні умови перестраховання, і, відповідно, страхування, вони повинні: а) технічно переозброювати свої основні засоби та комунікації, в тому числі покращувати стандарти безпеки (пожежна охорона, стійкість до стихійних лих); б) використовувати інструмент внутрішнього ризик-аудиту з метою визначення необхідного та достатнього страхового покриття при страхуванні майнових ризиків, що забезпечує економію витрат підприємств, пов'язаних зі страхуванням;

7. Встановлено необхідність застосування вітчизняними страховиками стандартів оцінки ризиків та збитків, які практикують у своїй діяльності міжнародні перестраховики, виключивши випадки надання перестраховику для оцінки ризику неповної або неструктурованої інформації щодо об'єкта страхування. Це уможливить якісно новий розвиток перестрахових відносин з західними партнерами на основі взаємної вигоди.

8. Доведено, що удосконалення СПР-МПП має не тільки мікро-, але також і макроекономічне значення для вітчизняної економіки, оскільки забезпечує: а) розвиток взаємовідносин українських страховиків (перестраховальників) і міжнародних перестраховиків, що сприятиме інтенсифікації взаємодії вітчизняного та міжнародного ринків перестраховання, та реалізації ефективного та надійного перестрахового захисту для вітчизняних страхувальників та страховиків; б) збільшення внутрішньої ємності українського ринку перестраховання, що сприятиме покращенню платіжного балансу нашої країни.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

У наукових фахових виданнях:

1. Величко Є.О. Множинність ризиків як передумова страхування майна промислових підприємств / Є.О. Величко // Фінанси, облік і аудит: збірник наукових праць, К.: КНЕУ. - Вип. №1 (21) – 2013. – С. 15 – 22. (0,3 д.а.)

2. Величко Є.О. Особливості оцінки ринкової вартості майна підприємства для цілей страхування / Є.О. Величко // Економічний аналіз: збірник наукових праць – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр ТНЕУ «Економічна думка». – Вип. 12. – Частина 2 – 2013 – С. 193-197. (0,5 д.а.)

3. Величко Є.О. Впровадження системи перестраховання ризиків при страхуванні майна в Україні / Є.О. Величко // Науковий вісник Херсонського державного університету. – Вип. 15. – Частина 4 – 2015 – С. 106 – 110. (0,7 д.а.)

у зарубіжному виданні та у науковому фаховому виданні України, що зареєстроване у міжнародних наукометричних базах:

4. Величко Е. Взаимодействие украинского и российского рынка перестрахования. Последствия законодательных изменений требований к рейтингованию перестраховщиков / Е. Величко // Страховое дело. – №12 (249) - 2013 – С. 32-40. (0,7 д.а.)

5. Величко Є. О. Програми перестраховування при страхуванні майна промислових підприємств / Є.О. Величко // Економіка: реалії часу (p-ISSN: 1854-3928; e-ISSN: 1581-9280) Науковий журнал. - Вип. № 6 (22) – 2015 - С. 59 – 65. - [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://economics.opu.ua/> - (0,9 д.а.)

в інших виданнях:

6. Величко Є.О. Система перестраховування ризиків при страхуванні майна промислових підприємств / Є.О. Величко // Шевченківська весна: Економіка. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених. - Вип. 10, том 1 – 2012 – С. 83 – 84. (0,2 д.а.)

7. Величко Є.О. Впровадження SolvencyII для страховика в Україні в умовах фінансової кризи / Є.О. Величко // Теоретичні та практичні аспекти розвитку сучасної економіки. Матеріали XXI Міжнародної науково-практичної конференції, (Львів, 28-29 грудня 2012 року): у 3-х частинах / Громадська організація «Львівська економічна фундація». – Львів: ЛЄФ, 2012. Ч.1. – С. 28-29. (0,2 д.а.)

8. Величко Є.О. Актуальні проблеми врегулювання страхових випадків за договорами перестраховування ризикового страхування в Україні / Є.О. Величко // Страховий ринок України в умовах фінансової глобалізації: збірник матеріалів Міжнар. Наук.-практ. конф. (10-12 жовтня 2012 р., м. Київ). – К.: КНЕУ, 2012 – С. 263 – 266. (0,2 д.а.)

9. Величко Є.О. Вхідне перестраховування як важливий елемент системи перестраховування ризиків / Т.М. Артюх, Є.О. Величко // Страховий ринок України в умовах фінансової глобалізації: збірник матеріалів II Міжнар. Наук. – практич. конф. (10-11 квітня 2014 р., м. Київ). –К.: Лазурит Поліграф, 2014. – С. 11 – 13. (0,2 д.а., особисто автору – 0,1 д.а., визначено перелік необхідних завдань для ефективної реалізації бізнес-процесу вхідного перестраховування)

10. Величко Є.О. Удосконалення оцінки ризиків вітчизняними страховиками в системі перестраховування ризиків при страхуванні майна промислових підприємств / Є.О. Величко // Сучасні міждисциплінарні дослідження: історія, сьогодні, майбутнє. XII Міжнародна конференція (Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, Науково-дослідницький центр «Слов'янський світ», Київ, 14 грудня 2015 року) – Київ: Видавництво «Аграр Медіа Груп», 2015. – С. 14 – 18. (0,3 д.а.)

АНОТАЦІЯ

Величко Є.О. – Система перестраховування ризиків при страхуванні майна промислових підприємств. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – Гроші, фінанси і кредит. – ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», Київ, 2016.

У дисертації досліджені теоретичні і практичні питання нового поняття - системи перестраховування ризиків при страхуванні майна промислових підприємств (СПР-МПП) та її складових елементів. Проаналізована та доведена визначна роль перестраховування при страхуванні майна промислових підприємств.

До основних результатів дослідження належать: визначення передумов та необхідності застосування перестраховування при страхуванні майна промислових

підприємств; формулювання поняття та головних складових елементів СПР-МПП; обґрунтування важливості та особливості бізнес-процесу ідентифікації та оцінки ризиків для ефективної реалізації перестраховування; визначення можливих умов передачі ризику в перестраховування як кінцевої ланки оцінки майна промислових підприємств; встановлення важливості та особливості врегулювання страхових випадків за договорами страхування та перестраховування; розробка пропозицій по проведенню ефективного ризик-менеджменту на промисловому підприємстві; описання стандартів використання українськими страховими компаніями досвіду західних перестраховиків щодо оцінки ризиків; формулювання цілей впровадження принципів СПР-МПП та визначення ефекту від їх застосування та вплив на практичну діяльність з перестраховування.

Ключові слова: система перестраховування ризиків при страхуванні майна промислових підприємств (СПР-МПП), перестраховування, ідентифікація та оцінка ризиків, врегулювання майнових збитків, власне утримання, вихідне перестраховування, вхідне перестраховування, перестрахова ємність, ринок перестраховування.

АННОТАЦИЯ

Величко Е.А. - Система перестрахования рисков при страховании имущества промышленных предприятий. - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.08 - Деньги, финансы и кредит. - ГВУЗ «Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана», Киев, 2016.

В диссертации исследованы теоретические и практические вопросы нового понятия - системы перестрахования рисков при страховании имущества промышленных предприятий (СПР-МПП) и ее составляющих элементов. Проанализирована и доказана определяющая роль перестрахования при страховании имущества промышленных предприятий.

К основным результатам исследования относятся: определение предпосылок и необходимости применения перестрахования при страховании имущества промышленных предприятий; формулировка понятия и основных составных элементов СПР-МПП; обоснование важности и особенности бизнес-процесса идентификации и оценки рисков для эффективной реализации перестрахования; определение возможных условий передачи риска в перестрахование как конечного звена оценки имущества промышленных предприятий; установление важности и особенности урегулирования страховых случаев по договорам страхования и перестрахования; разработка предложений по проведению эффективного риск-менеджмента на промышленном предприятии; описание стандартов использования украинскими страховыми компаниями опыта западных перестраховщиков по оценке рисков; формулирование целей внедрения принципов СПР-МПП и определения эффекта от их применения и влияние на практическую деятельность по перестрахованию.

Ключевые слова: система перестрахования рисков при страховании имущества промышленных предприятий (СПР-МПП), перестрахование, идентификация и оценка рисков, урегулирование имущественных убытков, собственное удержание,

исходящее перестрахование, входящее перестрахование, перестраховочная емкость, рынок перестрахования.

ANNOTATION

Velychko I.O. The system of risks reinsurance in property industrial insurance. - Manuscript.

The thesis for obtaining the Candidate Degree in Economics by speciality 08.00.08. – Money, Finance, Credit. – SHEE “Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman”, Kyiv, 2016.

The thesis is concerned with the theoretical and practical issues of a new concept “The system of risks reinsurance in property industrial insurance (SRR-PII)” and its components. The important role of reinsurance in property industrial was analyzed and demonstrated. The necessity of cooperation with other reinsurance business processes in insurance companies such as identification and assessment, reinsurance risk and claims settlement is under consideration. The important role of government regulation of reinsurance is stressed.

The definition of "the system of risks reinsurance in property industrial insurance (SRR-PII)" is proposed as a set of interrelated elements aimed on the implementation of reinsurance protection, namely subjects (industrial enterprise, insurer, reinsurer), necessary business processes (identification and assessment, risk reinsurance, claims settlement by insurance and reinsurance contracts), medium functioning (insurance, reinsurance and industrial markets governed by national and international law).

The improvements and suggestions proposed in the thesis are aimed on stimulating the development of relationships between Ukrainian insurers (reinsureds) and foreign reinsurers, which will help to improve the interaction of domestic and international reinsurance markets, and to implement the efficient and reliable reinsurance protection for domestic insureds (including industrial) and insurers. It is stressed that the initiator of improvements should be the Ukrainian side, because first of all Ukraine needs the support of reliable markets and the convergence of these markets means the access of Ukrainian insurers to the international reinsurance capacity under acceptable terms and sufficient volume. The following main goal of thesis is increasing the internal capacity of Ukrainian reinsurance market, which will improve the balance of payments of the national economy as a result of: a) saving a larger amount of financial resources within the country; b) receiving additional income from foreign inward reinsurance.

It is stressed that the issues of improvement of the cooperation with international reinsurance market and the increase of Ukrainian capacity should engage participants in the domestic market (insurers, brokers, unions) and the state represented by the market insurance and reinsurance regulator. The international reinsurance market is considered to be a reliable reinsurance capacity and perspective source of future income for Ukrainian companies. It is shown that taking into account the condition of the industrial fixed assets in Ukraine (considerable wear and tear), reinsurance abroad is a beneficial thing, because only these markets may have a reliable risk cover in sufficient volume (bear in mind the high cost of industrial fixed assets). The fact that reinsurance abroad is still actual and necessary until the upgrading of fixed assets is stressed. On the other hand, in order to attract and increase revenues from non-residential inward reinsurance, Ukrainian insurance companies need to increase domestic capacity (by the Ukrainian capital as foreign perform

other tasks in our market). In this case, the role of market regulator of insurance and reinsurance is crucial as it should contribute to the attraction of domestic investments in this sector (using administrative resources, regulatory or fiscal instruments).

The main results of the thesis are: the definition of conditions and needs for reinsurance in the property industrial insurance; formulation of the concept and main components of the SRR-PII; underpinning the importance and characteristics of the business-process of identification and risk assessment for effective implementation of reinsurance; identification of the possible conditions in reinsurance risk transfer as the ultimate level of industrial property valuation; establishing the importance and features of the claims settlement on insurance and reinsurance contracts; development of the proposals for an effective risk management in the industrial enterprise; description of the usage of international experience for risk assessment by Ukrainian companies; implementing the objectives and formulation of the principles of the SRR-PII; determination of the effect of their usage and impact on the reinsurance practice.

Keywords: the system of risks reinsurance in property industrial insurance (SRR-PII), reinsurance, risk identification and assessment, claims settlement, retention, outward reinsurance, inward reinsurance, reinsurance capacity, reinsurance market.